

Rentz Mátyás

LEHET-E SZÍNE AZ ÁRAMVONALNAK?

A FÖLSPÉCIZÉS a mi nagyapáink életéből valahogy kimaradt. Valahogy? Se kandírozott, se mandarinzselészin, se áramvonal. Egyszerűen nem volt mit fölspécizni. Nem volt autójuk. Pedig a benzín, *ahhoz képest*, ugyanolyan személtolcsó volt, mint Amerikában. Átvonult egy hadoszlop, szomjas katonák szédelegtek az utcákon vizeskannákkal, a kannákban benzin volt. Úgy tervezték, a benzint eladják, és behörpölnek az árán pár pohár bort. Forint literje – így kínálták a benzint. Dédanyám, ahogy a többi asszony is, kiállt a kapuba, és nézte a katonákat. Egy katona az árokparton megállt: ő most a benzint kiönti, nem cipeli tovább. „Adok érte két liter bort, fiatalember!” A katona fölneézett: dédanyám ha öreg is, de asszony volt. Azért egy platónyi baka közül még kettő-három *ha más nincs* alapon *megpróbálta* volna. A bor literjét hat forintért mérték. Két liter több volt, mint amennyire a katona gondolni mert. „Lépjen beljebb, fiatalember!” – invitálta a gangra a katonát dédanyám. A katonának azonban hamar megdermedt a zsír a homlokán. Először is dédanyámnak az *egész* kanna kellett, a tízliteres alumínium kincstári vizeskanna és a benzin is. Másodszor azzal volt baj, a bort hová mérje. Nem emlékszünk már, de csak úgy üvegflaska nem állt glédában akkor, nem hevert az utcán betétdíj nélküli sem. Érték volt a hígító- és a petrósüveg is egy olyan faluban, ahol minden második házban mérték a *nova* (noah), a delavári bort. A dugó még hozzá külön érték – dédanyám rendszerint papírból csavarta. A katona a borkamrába vitte a benzint, és körülneézett: volt ott még az én úrfikoromban is az üvegekből. Vagy hatszáz üveg állt ott. Dédanyám ránézett a katonára: „Nincsen üveg?” Az idő telt, a katona elunta a vitát. „Mi van, ha nincsen üveg?” – kérdezte a katona. Dédanyám a katona sapkájára nézett. Ez a katona azonban le se vette a félliteres ködvágót. Dédanyám fordult – hatvanhárom éves szépasszony negyvenegy év szűzi özvegyiség után –, és kimért az agyagkancsóba két liter tavalyi oportót. A katona fölneézett: „És a kancsó?” „Mit gondol, azt sem adom.” A katona nekiült a két liter bornak. Kapott egy kis, három-

decis korsót, abból ivott. Egy döntés, két húzás – közben az óráját nézte.

„Fájin svájci órája volt! – emlékezett nagyanym. – Schaffhausen!”

Nagypámnak nem volt autója. Egy csepptankos 125-ös Csepel motorkerékpárja volt, azt *forradalomkor* eladta tizenegyezer forintért. A két Hubweiser gyerek vette meg a motorkerékpárt. A kanna benzin is megvolt még, azt hozzáalkudták. Az idősebb Hubweiser gyerek vezette a motort, mert neki volt bőrkabátja. A fiatal Hubweiser gyerek fölült a kakasülőre, karjára vette a vizeskannát a benzinnel. A fedőt rongydarabbal szorították be.

A Hoobweeser Tool and Die *nagyvállalat* Közép-Nyugaton, Amerikában. Egy tízezer lakosú *nagyvárosban*. Vannak ott kisebb városok, úgy három-négyszáz lélekkel.

Emery Hoobweeser *nagyiparos*, Middle-West, USA.

Az öccse gazdag nyugdíjas Gyánykeresztesen, Közép-Alföld, Magyarország. Hatszáz euró rokkantnyugdíjat kap a német államtól, és ezret, amerikai dollárban, a Hoobweeser Tool and Die-től.

Hubweiser Imre 1956. december 5-én megállt rágyújtani. Csak úgy letalpalt a dabasi sorompónál, és rágyújtott. Mögötte meg a kakasülőn az öccse, Gyurka *benzineszvattakabátban*, karján egy kanna benzinnel. A hátuk mögött harminc kilométer. A többit elképzelhetik.

Apámnak már lett volna mit fölspéciznie. 1974. szeptember 6-án kapott nászajándékba egy 353-as *de Luxe* Wartburgot. A Wartburgban volt százhuszonötezer kilométer és dróttartóban egy műanyag váza műanyag virágokkal. Az autóba az első tulajdonos – borbeszerzéssel, javítással, fényezéssel és átalakítással, gyártással foglalkozó állami gazdaság főmuftija – garantálta a százhuszonötezer kilométert. Ez elképesztően sok volt akkoriban, amikor is egy autóért fél életet kellett dolgozni, és ember másikat fél életet – ha az ember újat akart – várni rá.

Sokan csodálkoznak ma: honnan az a sok kémikus a boriparban? Válasz: állami pincészetek és borkombinátok dolgozói voltak.

Anyám tizennyolc éves volt akkor, nem sokat tudott még az életről, annyit azonban igen, hogy nem akar olyan autóban ülni, amit halotti virágok díszítenek, ezért letépte a műszerfalán rugón ringó műanyag kancsót a műanyag virágokkal.

Apám nem spécizte a Wartburgot. Ott ketyegett a százhuszonöt-, a százharmincezer, a száznegyven-, a százötvenezer, és így és tovább,

a számlálóban – ezért inkább alkatrészeket vásárolt. Nehezen lehetett alkatrészhez jutni, mindig azt vette meg, amit talált, bal féltengelyt, két hajtókarcsapágyat, egy újított karburátort, még egy bal féltengelyt, amit később elcserélt kormánygépre. Emelőt, kerékkulcsot és pótkereket, az autó gyári tartozékait is úgy kellett megvásárolnia, mert azokat az első tulaj megtartotta magának, ezt akkoriban élelmességnek gondolták. A KGST-relációból érkező autószállító vonatokat viszont komplett brigádok várták Budaörs vagy Vecsés határában: kiszerezték az autókból a mozdíthatókat, főleg emelőket, kerékkulcsokat és pótkereket – akinek tehát hibádzott ilyesmi az autójából, az könnyen beszerezhetette.

A kormánygép szakszó. Ülnek a szerelők a műhelyben, köpködik a szotyolát, szidják a főnöknek azt a bunkó fejét, a főnökasszonynak a... hogy abba verné bele hattaliga kanmajom a... Egyszer csak megjön a kormánygép. Nem húzzák be a nyakukat, hogy az repülő lenne, nem. A kormánygép lehet csigás (Lada, öregebb Opelek) vagy fogasléces (kispolszki, Mercedes). Meghozta Beerci bácsi a kormánygépet, lehet dőgozni: kurvaélet!

Nagyanyáim, nagyapáim karácsonytájt mindig gondban voltak, mit vegyenek ajándékba. Jó, egy pár melegzokni, egy homályosult fényű nyakkendő, valamelyik nyugati csomagból, nem kerül pénzbe, vagy mandzsettagombok – meg valami a Wartburghoz, elvégre apám autós ember.

Apám 1981-ben garázst épített a két kezével a Wartburgnak, és oda hordta be a tengelyeket, csapágyakat és egyszeres túlméretes dugattyúkat gyűrűkkel. Csak a második fűrásra való, tehát kétszeres túlméretes dugattyúgyűrűket kapott, de megvette azzal, hogy majd a mesternél, ha fűrni kell a motort, becseréli. Azonkívül beállított még egy szekrényt a garázsba, abban tartotta az ajtóélvédőket, illatosítókat, hőmérőket és tapadókorongos jegyzetfüzetartókat, amiket karácsonyra kapott – lévén autós ember.

Megnézte a mester a motort, került egyet az autóval, rálegyintett a csapszegek percegésére, és azt mondta, ő nemigen éri meg azt az első méreti főlfűrást. Kétszázhúszezer kilométer volt az autóban: a számláló immáron harmadszor fordult húszezerre. Ígérte, küldi az inast, ha valakinek *második túlméreti dugattyúgyűrű-garmitúra* kell.

Kétszázhúszezer kilométer – ez nem sokat mond ma már, tizenöt év beláthatatlan távlatából nekünk, akik boldogan ülünk a hatszáz-

ezer kilométert futott, de kilencvenkilencezerre visszacsévelt kilométerszámlálójú. Nyugatról levetett autónkban a kiült ülés nyúlt rugóin, szorongatjuk a vasig kopott vagy éppen nagyon is új kormánykereket, de egy Wartburgban vagy S-100-asban, Ladában, amiért egy életen át kellett dolgozni, vagy hazahozni a munkahelyünkről az ezt-azt, s eladni vagy csereberélni, nepperkedni, batyuzni, géemkázni (vagy csak egy olimpiai csúcsot dobni gerellyel az olimpián, 1976), bizony hihetetlenül sok volt már a százötvenezer kilométer is.

Apám elbeszélése: *’79-ben megjött Ralf fedr. Tudod, Sepp fedr bátyja, Bad Reichenthalból. Hanzi bátyádéknál találkoztunk. Mutatja, óra, mutató nélkül. Hanzi bátyád mutatja, neki fütyülős is van. Mutatja, zsebszámloló, szinusz, koszinusz, tangens. Hanzi mutatja az ünneplőset a lehajtos szekrényből: Texas Instrument. Kimegyünk, búcsúznak, nézi: „Autó!” Mondom, az enyém, Wartburg, ostdeutscher. Mintha citromba harapott volna, mutatja az övét, Ford – és csak kétajtós! Nekem meg négyajtós autóm van?*

Fénykép is készült Ralf fedrről. Rajta a Ford, egy bézsmetál Taunus.

1984-ben én is ülhettem Ralf fedr autójában – akkor már bordómetál Sierrája volt, szintén Ford.

Ralf fedr csak Fordokat vásárolt mindig – végül is a Ford amerikai.

A Bad Reichenthal-i népfölkelők 1944-ben lelőttek egy amerikai repülőt. A kiugrott pilótákat elkapták. A pilóták először 1951-ben látogattak el Bad Reichenthalba, a volt népfölkelők szíveslátására. Azóta minden évben megünneplik ezt. Sörünnap sørsátorban, *lederhose*, *leberkäse*, karikás ostorok.

1991-ben megkérdeztem Ralf fedret, miért nem vásárol Opelt. Az Opel is amerikai – General Motors. Ralf fedr végigmért. Ő csak azért jött, hogy az anyja sírját ellenőrizze, gondozzák-e. Meg az öcsce sírjára (Herbert Achse, 1943–1944) hozott egy plasztikvirágot. Én csak azért vagyok vele, hogy föl kísérem a hegyre (Temető-hegy, 1,5 méter magas). „Ford jó kocsí. Amerikai. És én nem gombolkozza az, mi legyen, eltel három év, hív kereskedő és lecserele. Ford Groeninge und Sons, mindig nála vásárol. És ti, ti mirt nem vásárolja *Ópl*, mikor olvassa *die zaitun*’, az van itthol.”

1982-ben megjött az új Wartburg. Jól emlékszem, öt éves voltam. Halványkék Wartburgra szólt az igazolás – tartalékszín a törtfehér.

Anyám hisztizni kezdett: mindenütt zöld Wartburgok álltak a csarnokban. Elképzelte anyám a rengeteg zöld Wartburgot, a rengeteg egyforma család örömét, ahogy elszakadva az új szerzeménytől töksötét este a tévé elé vonulnak, és azt mondják: Azért szép... ugye? Apám egy köpenyes figura zsebébe nyomott valami pénzt, a figura megnézte a zsebét, apám adott még pénzt, így egy piros Wartburggal jöhettünk haza. Ez már új típus volt: kicserélték a műszer- és homloklafat, valamint az üléseket.

Apám a motortérben is talált változást: a hűtő előrekerült, a hűtőmaszk mögé. És persze az új karburátor, amiből apámnak már volt egy gyári, originál.

Apám kipakolta a műanyag bortartályokat a garázsból. Az első Wartburg soha nem állt ott. Szépen beállt az új Wartburggal a garázsba, és letakargatta anyám deco-mintás, divatjamúlt pokróckészletével.

Anyám tizenhat deco-mintás pokrócot kapott nászajándékba.

1974-ben már pont nem ment a deco.

1963-tól kezdve nagyanyám, ha meglátott egy jópofa takarót, térszaszűrőt vagy törülközőt, megvette a kislányának: jó lesz a stafírungba.

1974-ben az elsőgenerációs poszthippi ment, a szűk bőrzekék, a fecskeszabású Wrangler és az Abba-cipő – valami olyasmi, amit ma *old school*-nak mondanak.

Anyám a Boney M. dallamaira ringatott.

Apám vezetés közben dalolt. Keresztapám szerint, aki az öccse apámnak, egy Németh Lehel veszett el benne.

Úgy képzeltem, Németh Lehel magas, szőke, jeges leheletű férfi. Egy időben az ország legnépszerűbb énekese volt, de nemigen adták ki lemezen a dalait. Biztosan disszidált vagy ilyesmi.

A Záray meg a Vámosi a huszonöt éves évfordulójukra kapott lehetőséget az első lemezre. Ha csak húsz meg huszonöt, az akkor is sok: jó öregek lehettek már. Vagy százezer példányban adták ki azt a lemezt, és nagyanyám Pestre utazott érte, feketén vette meg, pult alól, olyan sok pénzért, hogy nagyapám egy hónapig nem szólt hozzá. Nagyanyám hozzánk járt át azzal a lemezzel, mert nem volt lemezjátszója. Ezerkilencszázhatvan-valahányban egy *ruszki* tiszt két liter pálinkáért kínált neki lemezjátszót, de ő nem tudta, mi a csudát kezdhetne egy lemezjátszóval. „Amit a kávéfőzővel” – vágta rá a nagyapám. Más ruszki tisztól vettek plasztik kávéfőzőt egy liter pá-

linkáért. Lefőztek egy adag kávé, ami tea lett. Plasztiktea. Azóta nem használták.

A mogorószín de Luxe Wartburg megmaradt hétköznapi autónak.

Apám áthágta nagyszülei, dédszülem, ükapám, szépanyám és azok szép- meg ükapjainak alaptörvényét: vasárnap is dolgozott. Minden napja hétköznapi volt. Egyszer elmentek anyámmal és az ünneplős, a piros Wartburggal Hajdúszoboszlóra. „Na, gyerünk, Berci!” Apám az új autót – akkor volt hatéves –, az új autót is csak Rózinak nevezte, mint a régit. Püspökladánynál traffipaxot kaptak. Kis színes fénykép világító számokkal: 135 km/h. A Wartburg hivatalos csúcsebessége. Padlógáz.

Gebrüder Schumacher – sokat gondolnak a tudományukról, mert nem hajtottak még Wartburgot 135-tel. Csak egyenesben is.

Apám úgy beszélt, mintha tapasztalata lenne: kétütemű autót pergetősen kell bejáratni.

A régi Wartburg huszonegyedik születésnapjára, műszaki előtt, megkapta az új autó kerekeit. Radiál gumikkal.

Apám inkább az újra vett kerekeket új gumikkal. Mivel az új autót nem használta, azon a gumik nem kophattak, így megspórolhatta azokat a hétköznapiakra.

Haragudtam a szüleimre, mert nem vittek magukkal Hajdúszoboszlóra az új Wartburggal.

Bosszúból kerültem egyet a régivel, ami jutalomként a garázsban tölthette az egy hetet.

Nem nagy téma a Wartburg vezetése. Nehéz megtalálni a *rikvercet*, és vigyázni kell a kanyarokkal, hegymenetben meg zárni kell a szabadonfutót, ennyi. Felénk a legnagyobb hegy kétméteres. Kanyarok vannak, viszont apám mindig farral áll a garázsba: „Aki tud vezetni!” Ez a *mindig* az új autóval vagy hét alkalom volt.

Kerültem egyet az autóval. Előreállítottam az ülést, ami nem kis feladat. Levettem egy díszpárnát a hátsó ablakból a fenekem alá. Subapárna volt, valaha barna, sárga és fehér. Fehér dobókockákat ábrázolt fekete pöttyökkel, és az élet kockázatosságát szimbolizálta. Apám a seregben subázta. „Hasznosan töltöm szabadidőm.” A fiatalok szívták, mint a torkosborz, az öregek meg, mint apám is, kézimunkáztak: hímzés, subázás, fafaragás és gyufaszálragasztás, ez dívott. Apám anyámnak szánta a párnát, hogy a fejét arra hajtsa a kolégiumban. Anyám örült a párnának, de nem hajtotta rá a fejét, mert a műszáltól viszketett, és a motívumot giccsesnek találta.

Erre a párnára ültem.

A kuplungoláshoz le kellett ereszkednem, de a hatalmas, teherautóba való gázpedált, aminek bádoggja már lyukasra kopott, lábujjhegygel ugyan, de akár padlóig taposhattam.

A fékkal gondok voltak, rá kellett néznem a pedálra, hogy eltaláljam.

Az autó *egykiüllő*re indult. *Egykiüllő* azt jelenti, hogy a főtengelyen csak egyet senderít az indító, már húzhat is vissza: a motor jár.

Járt a motor, és nem is füstölt. Apám szerint a Wartburgnak nem kötelező füstölni – csak vannak barom tulajok és olajos gyertyák. Apám minden vasárnap délelőtt kiégette a gyertyákat, amikor még a leves alatt nagy lánggal égett a gáz.

A húsleves és az égő olajkorum illata! – ilyenkor belecsókolt anyám nyakába.

Kiugrattam a kapun – és egy fontos akadályról elfeledkeztem. Sártenger ragyogott az úton. Vissza akartam tolatni a garázsba, de nem találtam a *riukvercet*. Megtaláltam a *riukvercet*, és *schraeg* beletoltam anyám virágágyásába. Szerencsére a Wartburg fronthajtású. Nincs más hátra, előre – majd megfordulok valahol, és orral állok be. Sáros idő? Ilyenkor fél kerékkal járdán, fél kerékkal a mellette kanyargó bicikliösvényen lehetett kihajtani a műútra.

Akadályt csak a Dreiman kádár előtt leásott vasúti talpfák jelentettek. Jó beton *talpfák* voltak azok a kisvasút alól. A XX. században voltak ilyesmik, hogy például a talpfát betonból készítették. A májkrémet szójából. A gumit szénből. A hallisztet döglött tehenekből. Doberdó a pilisi hegyekben – nem kellett annyit cipelni a filmfelvét. Apám sokszor meggyaútással fenyegette a talpfákat – csak hogy azok betonból voltak.

Gyendainé vasúti sínarabokat ásatott le a járda mellé.

A XX. században a síneket acélból készítették. Voltak ugyan próbálkozások az acélban található vas tyúkszarral, plasztikkal, bodzabéllel való helyettesítésére, de ezek nem terjedtek el.

Betontalpfák és acélsínek – mind a két akadályt leküzdöttem.

A műút az a makadám, amit az öreg gróf építtetett ki a borházáig.

A borház előtt az út hurokban végződik, ott lehet megfordulni. A hurok elé kaput emelt a téesz, a kaput záratta, őrt állíttatott, és kutyákat láncolt.

Ábrók Bandi bácsi volt az őr – apám brigádjából ment nyugdíjba, gondoltam, beenged megfordulni.

Nem engedett be.

Kerülhettem volna a Fauszt-dúló felé, ott a kapu *tárva-nyitva*, *mint a kurvákpicsája*. Az UAZ-ok azonban reménytelen kátyúkat mélyítettek a sárba.

Egyszer megkérdeztem anyámat, mi a *kurvákpicsája*. Csúnya szó, gondoltam, a kurva az valami szürkés massa, gyanús fehér genny-göbökkel, a picca viszont sötétbordó, kocsikenőcsszerű massa – képzeltem. A tárva-nyitva, azt tudtam, mert úgy hagytam a hátsódudvari kaput, és a tyúkok előrementek. Akkoriban még nem rázták ujjaikat lányok az utak mentén, pláne nem dugogatták feltűnően ujjaik o-jába a hüvelykjüket, mint Katyinka Judit, egy lány az utcánkából. Anyám ciklámenszínű műpamut fejkendőben, kék pufajkában, mac-kónadrágban és gumicsizmában talicskázta a szart a disznók alól. Rendes disznók voltak, egy sarokba jártak anyám kedvéért – de talyigába lapátolni meg kihordani a ganajdombra, azt már nem! No, *geen! mach' zu di thore'!* – utasított anyám. *Tuu pisch' schaafaalder!* Ezt már értettem.

Gyalog léptem ki a sártükörben az ipszilont, gondoltam, meg tudom csinálni a Wartburggal a fordulót.

Bandi bá elmagyarázta, bármikor jöhet az ellenőrzés, így is baj lesz, ha meglátják a nyomokat.

Nem volt kiírva, de mindenki tudta, hogy borlopás céljából a Fauszt-dúló felőli kaput kell igénybe venni.

Majdnem összejött. Míg a hátramenetet keresgéltem, egy-iksz-kettő – az autó lassan lecsúszott az árokpártra, és megfeneklett.

Bandi bá szentségelt, beállt az árokba az autó farához, üvöltött, nyomjam, amennyire bírom, és hajszt!

Kiügyeskedtük az autót.

Nem mertem megállni, még integetni sem, úgy, tógáz-egyes hajtottam az utcánkig.

A Wartburg egy eléggé hangos állat. Különösen tógázon.

Beálltam az udvarra, lemostam az autóról a sarat, lekapartam az alvázról a fűcsomókat, és észrevettem egy rozsdapöttyöt a bal hátsó ajtónál az alumíniumdíz (ism.: de Luxe) mellett.

Apám az első pofon után már megenyhült, és elhinni látszott a magyarázkodásom az autó megmosása miatt. A rozsdapöttyöt azonnal eltávolította, a beszáradt javítófestékből egy cseppnyit nitrohígítóval életre keltett, aztán, mintha envérét hullatná, elővette a legendás világoskék ápolószeres táskát, amit az 1979-es vagy '83-as Jézuska tojt neki. Leápolta az autót. Az a táska valódi polírvattát, valódi

polírányagot, sampont és balzsamot is tartalmazott, valamint egy fémtubusban kéztisztító szert.

Ha spécizésnek nevezhetjük, apám spécizte így az autó fényezését, ragyogott, különkül, mint az új vagy a *salamontöke*. Úgy képzeltem, a salamontöke az olyan, mint a kísérleti dinnye, amit a nyírségi testvértévesz teherautójáról ingyen osztogattak, hosszú, csíkos, savanykás. Ráadásul sárgabélű. Csúnyát mondott erre nagyanyám. Salamonnak háromszázvalahány felesége volt, azért olyan fényestöke, mittudokénerről!

Az újjal hétévesen egyébként is bajok voltak, vacakolt a karburátor, és rozsdásodott a kaszni. Szerencsére megjött az új, a Volkswagen-motoros.

Apám most nem kísértette az istent. Százhetven galambszürke Wartburg állt a csarnokban, és hiába sündörögtek a két piros és három vajszerű példány mellett a kékköpenyesek a nyúlt zsebekkel, apámnak hiába. A harmadik sorban a negyedik autónál állt meg – ennek tizenkét éve.

Otthon reménykedve döltem az új autó nyitott motorháza fölé. Már csak öt év a jogosítványig. Öt év, és talán az enyém lehet ez a Volkswagen-motoros csoda!

Apám lehűtött: egyrészt semmi csoda, ha paripa is a rudas, de a szekér szekér maradt; másrészt meg örüljek a lyuknak a seggemen. Lehet, lehet arról szó, hogy ha a számomra kijelölt szőlőcsíkot megfelelően művelem, és leérettségizek, megduplázza a pénzt, amit addig spórolok, megveszi a kertfáros portát nekem, ami marad, ha marad, azazal meg azt csinállok, amit akarok, talán egy Trabantra futja.

Amikor a szakmunkás-bizonyítványt megkaptam, apám elvette a pénzem, megduplázta, és átballagott a kerten Fuller szomszédhoz. Nem nagy ügy volt, nincsen kerítés. A betonjáró és a szőlőlugas is ugyanúgy fut tovább. Fullernél is vannak gyümölcsfák. A mezsgyét onnan venni észre, hogy Fullernél a lugas Ezerjóra vált. Apám meg az Ezerjót semmibe tartja. Még a kapálásból lehet észrevenni: mindenki átkapál egy ölnyt a másikéba: méteres sávban porhanyósabb a föld.

Fuller tudta, hogy miért jött apám. Mondott egy számot. Apám beleivott Fuller oportójába, megdicsérte, aztán hazaballagott.

Fuller elkísérte egy darabon apámat a kertben. Aztán megállt. Apám ballagott haza, megállt az Ezerjónál, csóválta a fejét. Fuller elvagyorodott: már győztesnek érezte magát.

Apámnak még annyit kellett hozzátennie, mint amennyit rászánt.

Fuller soha, senkinek, feleáron sem tudta volna eladni a házát.

Fuller később megbánta. Amikor elköltözött, rálegyintett mindenre, a lószerszámokra az istállóban, a száznegyven plasztik cefrész-hordóra, a borkamrára, még egy ezerkétszáz wattos, alig használt, hatvanliteres hűtőt is ott hagyott. Ott minden alig használt, a lószer-számok is. Egészen kővé keményedtek ott a falon az alighasznált-ságtól meg a légyszartól.

Biztosan lelkifurdalása volt Fullernek az ár miatt, ezzel azonban apámat már nem támaszthatta fel.

Anyám lassan emelve tekintetét, tág szemekkel nézett az apám temetése utáni első hétfőn: melyik kulcsot akasztom le.

A fényeset választottam, a kopott krómozású rezeset a nyuszifarrokkal.

A garázsban hagytam a nyuszifarkat, mert apám tapintását éreztem rajta.

Egész csomó kulcstartó volt a garázsban az egyik szekrényben. Ez a szekrény tartotta a tető egyik felét. A másik szekrény meg a másikat. A kettő között állt a négyütemű, pokrócokkal takartan. A pokrócokon a mennyezet tapasztásának hulladéka már újra sárrá puhult.

A régi Wartburg ugyanott állt, ahová apám állította utolsó estéjén, a borátvételeből jövet. A pálinkástartályokat már kiemeltém a csomagtartóból.

A Wartburgnak jó nagy csomagtartója van, vagy fél köbméteres. Jó nagy, de mindent, amit beraksz, a derekad magasságáig kell emelni a magas hátfal miatt.

A borátvétele, a pálinkástartályok és az apám szívrohama közötti összefüggések? Borátvevőt borral kenni lehetetlen. Ez a borátvevő sört akart. Azt mondta, pályinkával tele van a *fassa*. Ezt csak úgy mondta, mert a borátvevő nő volt. Sört akart, hordósat. *Fass* – így is érthette volna apám.

Egy küllőre indult az autó. Lenéztem a pedálokra: a szikkadt sár még apám csizmájáról maradt.

A műhelyben ráeresztettem a tanulókat: takarítsák ki.

Egy este Szálinger Rudi átszólt: ráérek-e. Persze ráértem. Átkerekkeztem Szálingerékhez a harmadik utcába.

Mi mindent így oldunk meg a faluban. Kerékpárra ülünk, és elke-rekezünk.

Meghalt apám, elszállították, elkerekezett az orvos is, aki gondosan kitöltögette magának a tizenkét éves oportót mind, amivel anyám kínálta.

Leviaszolt konyakosüvegben volt az a bor: azt mondta rá a finánc, hogy *idegen gyümölcsből* készült.

Egész éjjel sírt anyám, reggel aztán feketét vett, fekete kendővel kötötte be harminchat éves fejét, és elbiciklizett a tanácsra intézkedni. Apám ügyelt a részletekre. Csütörtök este halt meg, pénteken intézkedés, szombaton temetés, így csak másfél nap ment pocskba – és a vasárnap ráadáspihenés.

Az a konyakosüveg cognac, V. S. O. P., műjég harmat – valaha valódi konyakot tartalmazott, az orvostól kaptuk. Elterjedt az orvostól, hogy *pestiggyerek*, ezért hordozták össze neki az emberek a viszkit meg a konyakot. Amikor összegyűlt egy nagy csomó ilyen, akkor becserélte borra meg tiszta pálinkára, mert csak azt ivott. A konyakot meg a viszkit aztán megitták az emberek, és bort meg pálinkát mértek ki benne, vagy föltették a kredencre dísznek. Azt gondolták az orvostól, bolond, hiszen a szállodások meg pesti-presszósok, akiktől szerezni lehetett ilyesmit, kétezerért adták a konyakot és ezerötért a viszkit – a pálinka literje meg háromszáz volt. Az orvos egy-az-egyben cserélte az italt, például egy üveg *Curvoisier*-t egy üveg Marton Hanzi-féle szilvára.

Szálingeréket sokan irigyelték, mert zsigulisok voltak. Kocka nullahetes kombit tartottak ünneplősnek – és volt egy békebeli, 78-as 1300-as Zsigulijuk, amit Szálinger fölspécizett. Kb. 1400-asra fúratta föl, BMW-dugattyúkhöz, hajtókarokhoz, így köszörültette a főtengety is. A szelepeket is köszörültette valamiből, a vezérműtengety hegyre, a gyújtást körömré, és fölpolírozhatta a beömlőket.

Én azért irigyeltem Szálinger Rudit, mert a szőlőbe tízéves korától maga vezette a *kistattort*. Igazi Fendt kistraktor, két takarékbetét ment rá a vámjára. Reinhardt Seilinger küldte nekik Traunsteinből, persze kéz alól, de a vámnál ez nem számított.

Átmentem Szálingerékhez. Egy szelet Németország. Mindig is Faldusch és Badedas fürdöttek, automata mosógép seringgett a konyhában, és színesnévű villózott a tisztaszobában, mióta az eszemet tudom. Az egész házat fűtötték egész télen – és Zsigulijuk volt. És Szálinger Rudinak egy szobányi autópályája.

Hozzá a Zsiguli.

Szálinger rögtön úgy beszélt velem, mintha a saját bátyja lenne, aki állatorvos Tisza-akárhol. Ráérek-e, igen, van-e kedvem dolgozni, mit, ugyanazt, amit ő, mert most már nem győzi egyedül.

Sokan szerettük volna azt a munkát, amit Szálinger csinált. Reggel kilenc, tíz, néha inkább már déltájban fölkelt, bömböltette a hifijét, badizott, aztán megkajált, és elment dolgozni. Ebből a dolgozásból annyit láttunk, hogy bevágódik a fölspécizett autójába – ja, ültette is, és szélesített felniket tett alá –, bevágódik, és elmegy valahová. Kérdeztük, merre, csak annyit mondott, a *fűszernak* elvették a jogosítványát, ezért ő fuvarozza, kedden Mosonmagyaróvár, szerdán Pécs, csütörtökön Gyál, pénteken Maglód, vasárnap Zalaszentő. Vagy Zagyvaszántó? Mindegy. Vasárnap is dolgozni kell? Igen, de hétköznapi néha két nap is szabad.

Ezt, ezt a melót sokan csíptük volna. Hirdettek ilyen melót újságban is, de ha utánajártunk, mindig kiderült, hogy ötszáz, ezer vagy ötezer forintot kell küldeni a nyilvántartásba vételhez. Hajnal Pista maga hirdette magát, elhirdetett tízezer forintot, mire jelentkezett egy vén csajzi, akit Győrbe kellett vinni, onnan le Dunaújvárosba, onnan át Kecskemétre, úgy vissza: ötezer forintot akart adni. Végre nagy vita és fenyegetőzés után, úgy, hogy a bátyja arra kanyarodott borleadásból, összeszedett neki a nő tízezer forintot.

Anyámnak nem tetszett a dolog. Nem szokott hozzá ahhoz, hogy bárki is a lába alatt legyen délelőtt tízkor. Ha beteg voltam, fölfűtötte az utcai szobát, téli szünetben meg eljátszogattam a hátsó szobában, vagy olvastam a kötelező olvasmányokat.

Nyolcadikig csak játszogattam.

A szakmunkásképzőben kezdtem el olvasni.

A tanárunk a gimiből járt át – és ipariban a magyar nem komoly tárgy. Az a fickó olyan könyvek elolvasására kötelezett bennünket, hogy majd meghaltunk neki.

A *Kandírozott mandarinzselészinű áramvonalat* azért kellett elolvasnunk, mert szerelők leszünk. (A mezőgazdaságiakkal lettünk összecsapva magyarból.) *Egy déli tábornok az amerikai polgárháborúban* – ezt azért, mert rövid történetek. Meg azért is, mert majd mindegyikőnk szüleinek van kombinált szekrénysoara. A kombinált szekrénysoarban könyveknek is van helye, és legszebben a Világirodalom Remekeinek szép, színes gerincei *mutatnak*. Van világoskék és fehér meg barna és téglavörös is, drapp több árnyalatban. A *Délitábornok* drapp vászonkötésű könyvben van, más amerikai elbeszélésekkel együtt.

Azért is szerettük a tanárunkat, mert néha másképpen is kérdezett. Például ezeket és ezeket a tüneteket produkálta a kocsija, van-e valakinek javaslata. Egyszer meg azt kérdezte, szerintünk lehet-e áramvonalnak színe. A karosszérialakatosok felé fordult, de azok csak vigyorogtak, ők csak a csisszgittnél jártak még, abból is a szaladjide, hozd azt, csissz' le csontig! Aztán közösen kiókumláltuk, hogy az áramvonal az inkább fogalmi jellegű, nem egy tárgy, karosszériaelem, mint például a spoiler. A spoiler azonban nem magyar szó, a légterelő az, de a légterelőnél már jobban hangzik az áramvonal. A tanár el is vezényelte az áramvonalas címet: nem baj, ha szakmailag marhaság, de stilisztikailag szebb és ritmikailag jobb. Az irodalom és a valóság kölcsönös iszonya. Elszórakoztunk ezzel negyedórát, közben kicsöngettek, *rággyútás*.

Még egy nagy csomó kötelező olvasmányt adott, de azokat a könyveket nem találtuk sehol. Sebj, ilyen kis disznóbőr tarisznyával járt, mint nagyapám a szőlőbe, abban mindig volt valami könyv, amiből fölolvastott. Majd meghaltunk a röhögéstől, pedig olyanok is voltak, ha belegondoltunk – általában cigarettaszünetben esett le –, szólni se maradt kedvünk.

Egyszer megkérdezte, ki olvasta a *Köszívűt*. Ismertük már, nem mertünk jelentkezni. Elégedetten nézett körbe: „Akkor most sem fogjuk!”

Átmentem Szálingerhez, és elmondtam, egy Salinger nevűtől olvastunk, rokona-e. Szálinger azt mondta, a Salinger az zsidó név, és ők nem zsidók.

Egyszer álldigálok az omami sírjánál, már öntöztem, csak úgy gondolok egyet, két sorral arrébb a Szálinger-sír, megnézem. Felül az új, festetlen vésetek: Szálinger, Szálinger, Szálinger. Alul a régiek: Salinger, Salinger.

Szálingernek a borászokhoz kellett járnia, mert ott többet lehet dolgozni, és pénzt is kapnak érte.

Meg lopni is lehet – mondta apám.

Én is loptam a műhelyből, ahol tanultam. Egy csomó szerszámot meg egy komplett Zsiguli-gyújtást, csak az elosztófedél meg egy Zsiguli hiányzott hozzá.

Szálinger Rudi a borászathoz szükséges vegyi anyagokat lopta a borászatból. Volt például hat zsák kristályosított citromsava. Hat zsák citromsavkristállyal apám szerint föl lehet savanyítani a világ borát, de legalább kétszázezer litert. Szálingeréknek tőkéről való boruk

van, amin nincs mit savanyítani, azért lopott a citromsavból, hátha jó lesz valamire. Egy csipet a teába citrom helyett. Fél marék a felmosóvízbe disznóvágás után, az alsókonyhában. Lesz mit szórnia a teába még a Szálinger ükunokáknak is.

Elmondtam Szálingernek ezt a Salinger-dolgot, aztán átvettük a szakmai anyagot. Szálingert az autószerelés érdekelte. Meg az autóspezicizés.

Kölcsönadtam neki a *Kandírozottat*.

Azt mondta, kétszerre se érti a felét se, csak annyit tud, hogy az élet *amerikában* van. Rohadjon meg a világ.

Ezt, *rohadjon meg a világ*, Szálinger csak úgy mondta. Ez volt a szava járása. Senki se vette komolyan.

Szálinger nem tud olvasni. Ha mégis el kell olvasnia valamit, félhangosan, bagadozva teszi.

Aa, a, zö, az, aze, zelögy – fölnéz: az előgyútás! – szö, ö, szö, szög. Fölnéz, diadalmasan: Az előgyútásnak a szögeérü lesz e'! Így olvas Szálinger.

A könyvet soha nem adta vissza.

Szálinger fickója a szokott helyen, a városi totózóban várt. Már egy egész csomó pénzét eltapsolt totóra meg lottóra. Később elmondta, hogy nyert is. Ötöse is volt, tizenhárom-plusz-egy nem is tudja, mennyi, nyert a feleségének autót, mosógépet, olasz körutat, fene tudja, mit, tizenhármasa ezerszer volt, a többi kazal. Egy csomó mindent nyert, amit aztán feltett és elveszített. Az olasz út maradt, mert arra elmentek, így azt nem lehetett később feltenni. Meg van egy szekrényoruk is – vetített a fickó.

Mert vetített, az biztos. Apámnak nagy tapasztalata volt az ilyenekhez.

Egész életében ilyen emberekkel volt dolga. Kijött a finánc, kibontatta a hároméves rizlinget, amit apám a keresztlánya lakodalmára érlelt. Idegen gyümölcs gyanúja, mondta a finánc, és apám zsebében kinyílt az oltókés. Kapott a finánc ötezret, már nem volt idegen gyümölcs a borban. Azért, ha már ki van bontva, a laborba bevinné. Kimért apám vagy három litert: úgyis át kellett fejtenie. Jött a téesz azzal: háromszáz kvadráttal hosszabb a *szőlőfődünk*. Apám kérdi, melyik végiről. Mert apám a Szőlőfürtben volt, de a szőlőföd a Kossuth csíkjába ékelődve. Akármelyik végiből – vigyorgott Gyorgyevics elnök. Egyik végében a szőlőház, másik vége tiszta oportó. Jó a mi

fődünkben is az oportó, csak az eleje nehéz, a jólkötött tőkékig. Azt az újját harapta apám, amelyik a szőlőház volt – jobban fájt, hagyta hát az oportót. A Kossuth az rendes téesz volt, nem kispolgári feudálisok gyülekezete, mint a Szőlőfürt, mondta nagyapám. A Kossuthnak egy fia tőke szőlője nem volt a háromszáz kvadráton kívül, amit elvettek apámtól, és mi csak dzsungelnek hívtunk. Én már így ismerem, méteres gaz, kilométeres szőlőburján. Néha anyám, apám átmentek oda: szőlőt lopni.

Nemrég kaptunk egy papírt, miszerint vegyük tudomásul, mint a 2322/28 hrsz. kültéri földterület tulajdonosai, anyám 1/3, húgom 1/3, én 1/3, hogy szomszédunk, az AGRO-PLEISZTOCÉN Kft. (ex-Kossuth) eladta a 2323-as táblát *gipszjakab*nak. Halálrémulten néztünk össze: apám halála után a szőlőfődet *visszaadtuk* a téesznek. Nincs földünk. Akkor? Előkerestük a Mozart-bonbonos dobozt, benne a régi szőlőföld papírai: 2322/27. Tehát? Van 300 kvadrát fődünk! – bömböltem diadalmasan. Rám nézett anyám, olvastam tekintetéből: „Anyád!”

Szálinger fickóját – ez soká derült ki – Kelemen Istvánnak hívták. Soha nem jártunk többé totózóban, és nem is említette a totózást. Egyszer másfél nap vártam a Pöttyös utcában. Amikor lejött, arra hívatkozott, hogy válófélben van – és a vagyonomegosztás...

Egy reggel odaköpte: ha még egyszer a Warcsival jövök, úgy mehetek is. Nem elég gyors. Zajos és büdös is.

Másnap kitakartam a négyüteműt: szörnyű rozsdavirágok ütöttek át a szürke lakkot. Visszatakartam: még így is ötszázat ér. Ezerfrintosban mérve.

Ócsáról húsz perc alatt jutottunk föl a Fáy utcába – többé nem szólt az autó miatt Kelemen.

Harmadnap kissé átalakítottuk Szálingernél a Warcsit. Szélesebb abroncsra hegesztettük a keréktárcsákat, elvágtunk a rugóból.

Kedden mellém huppan Kelemen – tíz centit ültettünk az autón –, mellém huppan, s kérdezi, mi ez.

Mondom, ez semmi, de a továbbiak...

Kábé nyolc másodperc alatt gyorsult százra.

Kelemen elgondolkodott:

Meddig tart ezt visszacsínálni? Egy nap? Akkor csütörtök reggel találkozunk.

Pedig a felniket hófehérre fújtam.

Egy hétig csak a címetek mondta be, aztán csak a magyarázatot: kerülni kell a feltűnést.

Valakinek mégiscsak feltűnhetett ez a fickó, aki Kelemennek nevezte magát.

Egy hét sem tellett, lefogtak bennünket az Új Főti útnál.

Anyám elment Szálingerékhez: Rudi összepakolt, eladott mindent, a spéci Ladát is, talán *amerikába* ment.

Valaki valamilyen hülyeséget ültetett a fejébe, azért ment el – mondta szárazon az anyja.

Mutatott is egy képeslapot a saratogai állatkertről. Szálinger küldte.

Jó alaposan megnéztem, hátha valami trükk, de nem, valódi amerikai képeslap amerikai pecséttel és bélyeggel, *amerikából*.

(Kortárs, 2002/6.)